

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКІСТЬ ОСВІТИ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Марина М'ястковська¹, orcid.org/0000-0003-0427-6664, e-mail: marinenka1@gmail.com
Ірина Кобилянська², orcid.org/0000-0002-3430-5879, e-mail: irishakobilanska@gmail.com

1. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський
2. Вінницький національний технічний університет, Вінниця

У статті розглянуто актуальну проблему врахування етичних аспектів підготовки фахівців та відповідальності за якість освіти. Досліджено теоретичні підходи до визначення ролі професійної етики у формуванні компетентного та морально відповідального фахівця. Обґрунтовано важливість розвитку етичної свідомості та моральних принципів у процесі професійної підготовки, оскільки етичні норми стають основою для успішної професійної діяльності та забезпечення високого рівня довіри суспільства до професії.

Проаналізовано вплив етичної підготовки на професійне зростання фахівців та визначено ключові завдання професійної етики, зокрема, формування моральної відповідальності, розвиток професійної компетентності та дотримання етичних стандартів. Досліджено роль освітніх закладів у розвитку професійної етики студентів та підкреслено необхідність інтеграції етичних принципів у навчальний процес.

Встановлено, що забезпечення високого рівня професійної етики вимагає комплексного підходу, який включає не лише навчання етичним нормам, але й створення умов для практичного застосування цих норм у професійній діяльності. Реалізація запропонованих у статті рекомендацій сприятиме формуванню етично відповідальних фахівців, здатних ефективно виконувати свої професійні функції з урахуванням моральних вимог суспільства.

Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка інноваційних методів і технологій формування професійної етики, а також створення ефективних систем моніторингу та оцінки рівня професійної етики майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Ключові слова: професійна етика, глобалізація, освіта, соціальна відповідальність, цифрова етика, штучний інтелект.

Постановка проблеми. Сучасний світ, характеризується динамічними змінами технологічного характеру та глобалізаційними процесами, які обумовлюють нові вимоги до професійної підготовки фахівців. В цих умовах питання етики набуває особливої актуальності, оскільки глобалізація та динаміка професійного середовища посилюють потребу в фахівцях, які володіють не лише сучасними знаннями та навичками, але й розвиненим почуттям відповідальності та етичними принципами. Міжнародна співпраця в різних сферах діяльності вимагає від фахівців розуміння культурних особливостей і загальнолюдських цінностей.

Професійна етика є необхідною умовою для побудови довірливих відносин між фахівцями та суспільством. Етична поведінка сприяє підвищенню престижу професії, зміцненню соціальної відповідальності та підвищенню конкурентоспроможності фахівців на ринку праці. Актуальність дослідження етичних аспектів підготовки фахівців обумовлена також появою нових етичних дилем, пов'язаних з розвитком цифрових технологій (цифрова етика), штучного інтелекту, а також з необхідністю забезпечення соціальної справедливості в освіті та дотримання високих стандартів етики в наукових дослідженнях (Dembitska, Kobylanska, Kobylanskyi, Kuzmenko, 2023). Відтак, проблема етичних аспектів підготовки фахівців є мультидисциплінарною та охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з розвитком суспільства, освіти та професійної діяльності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання становлення етичних засад у процесі професійної підготовки є одним з центральних у сучасній педагогіці та психології. Особливу увагу в науковій літературі приділено професіям, діяльність яких безпосередньо впливає на якість життя та здоров'я людини. Так, в публікаціях О. Андрійчук (2003), Ю. Колісник-Гуменюк (2011), О. Біліченко (2019) та інших визначені засади формування професійної етики майбутніх фахівців медичної галузі.

Дослідники зазначають, що рівень сформованості професійно-етичної культури медичного працівника визначається комплексом взаємопов'язаних факторів, включаючи якість загальної, професійної та психологічної підготовки, особливості навчального та професійного середовища, рівень післядипломної освіти, а також індивідуально-психологічні характеристики особистості. Професійна етика медика має альтруїстичний характер, орієнтований на гуманізацію взаємин з пацієнтами та колегами. Реалізація етичних принципів у професійній діяльності вимагає від медичного працівника творчого підходу та постійного самовдосконалення. Гуманітарні дисципліни відіграють значну роль у формуванні та розвитку професійно-етичної свідомості майбутніх медиків.

Питання щодо змсту та особливостей формування професійної педагогічної етики відображено у роботах Д. Вербівського (2017), Л. Хоружа (2011), К. Павелків (2022), Л. Березовська (2023) та інших. В згаданих роботах зазначається, що Професійна етика педагога – це не просто сукупність правил, а фундамент, на якому будується взаємодія вчителя та учня. Її особливості визначаються високою соціальною відповідальністю педагога, оскільки він формує майбутнє покоління. Гуманізм, об'єктивність, справедливість, толерантність та конфіденційність – це невід'ємні складові етичного кодексу вчителя. Важливою особливістю професійної етики є постійний професійний розвиток педагога, який має бути прикладом для наслідування для своїх учнів. Саме тому професійна етика педагога – це не статична категорія, а динамічна система, що постійно розвивається і вдосконалюється.

Дослідження О. Листопад (2011), К. Ярошук (2022) спрямоване на визначення особливостей професійної етики педагогів в інклюзивних закладах освіти. Вони актуалізують проблему недостатньої уваги до формування професійної етики майбутніх педагогів, які працюватимуть в інклюзивних закладах. Науковці підкреслюють, що для забезпечення якісної інклюзивної освіти необхідна не лише спеціальна підготовка, але й розвиток таких етичних якостей, як гуманізм, толерантність та емпатія. У публікаціях запропоновано низку рекомендацій щодо вдосконалення підготовки майбутніх педагогів в цьому напрямку.

Проблеми формування процесійної етики соціальних педагогів знайшли відображення в працях О. Пономаренко (2001), Р. Зозуляк-Случик (2019) та інших, а особливості формування професійної етики працівників професійної освіти – в публікаціях О. Кривошеєвої (2007), А. Каленського (2016) та інших. Узагальнюючи наявні напрацювання з проблеми дослідження, констатуємо, що здобуття знань у закладах освіти не обмежується лише накопиченням інформації, а має глибокий мотиваційний потенціал. Знання надають студенту розуміння мети навчання, стимулюючи як інтелектуальну цікавість, так і прагнення до майбутньої професійної діяльності. Процес професійної підготовки характеризується плавним переходом від академічних знань до практичних умінь та навичок, що супроводжується відповідною трансформацією мотиваційної сфери студента. Ефективність такої підготовки залежить від тісного взаємозв'язку між теоретичною підготовкою та практичною діяльністю, спрямованою на формування професійних компетентностей.

Мета статті – визначення теретичних засад формування професійної етики в процесі навчання в ЗВО та ролі викладачів у формуванні етичних стандартів і професійної відповідальності в студентів.

Виклад основного матеріалу. У контексті формування ринкових відносин і розвитку громадянського суспільства, дедалі більшої ваги набуває професійна етика. Розширення кола професій, що потребують власних моральних кодексів, свідчить про зростання розуміння того, що ефективність будь-якої діяльності залежить не лише від професійних навичок, а й від моральних принципів. Прогрес суспільства безпосередньо пов'язаний з рівнем загальної культури та моральних якостей працівників усіх сфер.

Ключовою складовою підготовки сучасного фахівця є не лише теоретичне засвоєння знань про професійну етику, але й практичне втілення етичних принципів у професійній діяльності. Тому необхідним є чітке визначення та систематизація морально-етичних якостей, які формуються в процесі професійної соціалізації. Формування професійної етики закладається на ранніх етапах освіти, починаючи з дотримання етичних норм під час навчання (Дембіцька, 2023). Професійну підготовку вважаємо ключовим етапом у формуванні професійної етики, оскільки саме в цей період закладаються фундаментальні етичні принципи. Комплексний аналіз наукових праць та рефлексія власного професійного досвіду стали основою для ідентифікації основних етичних проблем, актуальних для сучасних викладачів (Таблиця 1).

Формування професіоналізму неможливе без системного освоєння категоріального апарату професійної етики. Співставлення різних підходів до визначення професійної етики дозволяє розглядати її як динамічну систему моральних регулятивів, які трансформуються відповідно до вимог конкретної професійної діяльності. Професійна етика вивчає специфічні моральні норми та принципи,

що регулюють поведінку фахівців у професійному середовищі, а також взаємодію між професіоналами та іншими учасниками соціальних відносин.

Таблиця 1 – Характеристика етичних проблем, з якими стикаються освітяни при підготовці фахівців

<i>Етична проблема</i>	<i>Зміст</i>	<i>Наслідки</i>	<i>Шляхи вирішення</i>
Справедливість оцінювання	Необхідність об'єктивного оцінювання знань студентів, без упередженості або суб'єктивних факторів	Несправедливі оцінки, втрата мотивації студентів, недовіра до системи оцінювання	Використання прозорих критеріїв оцінювання, регулярні тренінги для викладачів
Академічна доброчесність	Проблеми з плагіатом, шахрайством на іспитах, написанням робіт іншими особами	Зниження якості освіти, порушення репутації закладу, відсутність реальних знань	Впровадження систем перевірки на плагіат, підвищення обізнаності студентів з даного питання
Конфлікт інтересів	Вплив особистих або професійних інтересів викладача на рішення щодо студентів	Неправомірне надання переваг, зниження довіри до викладача та системи освіти	Встановлення чітких правил етичної поведінки, моніторинг можливих конфліктів
Етичне використання технологій	Використання цифрових технологій у навчанні та дотримання конфіденційності студентів.	Порушення конфіденційності, неправомірне використання інформації	Розробка етичних політик щодо використання технологій, захист даних
Рівний доступ до освіти	Забезпечення рівних можливостей для всіх студентів незалежно від їхніх особливостей	Дискримінація, нерівні умови для навчання, соціальна несправедливість	Інклюзивне середовище, стипендії та підтримка студентів із вразливих груп
Повага до гідності студентів	Дотримання поваги до студентів, запобігання дискримінації та зловживанню владою	Зниження самоповаги студентів, моральна шкода, конфлікти в колективі	Етичні тренінги для викладачів, створення безпечного середовища
Професійна відповідальність	Відповідальність викладачів за якість навчання та розвиток студентів як фахівців	Низький рівень підготовки студентів, погіршення якості освіти	Постійний професійний розвиток викладачів, дотримання стандартів освіти

Метою формування професійної етики є забезпечення опанування майбутніми працівниками морально-етичних норм, які інтегруються в їхні особистісні принципи та визначають ефективність професійної діяльності. У межах таких професійно-етичних відносин у процесі професійної підготовки потрібно встановити зв'язок між суспільними інтересами та інтересами, спрямованістю та покликанням окремої особистості. Виходячи з цієї загальної мети, можна виокремити основні завдання у формуванні професійної етики в процесі навчання в ЗВО:

- дослідження процесу формування та відображення професійних взаємин у моральній свідомості та діяльності студентів;
- уточнення сутності та змісту професійно-етичних якостей та їхнього зв'язку з професійною майстерністю майбутніх фахівців;
- розробка рекомендацій для науково-педагогічного персоналу, посадових осіб і керівників щодо значущості моральної складової у виконанні професійних обов'язків;
- моніторинг усвідомлення суспільних завдань і цілей обраної професії, а також її значення для суспільства.

Для систематичного вивчення професійної етики майбутніх фахівців пропонується модель, яка базується на чітко визначених критеріях і показниках. Критерії виступають як загальні орієнтири та характеризують знання, вміння та здібності, потрібні для прояву професійної етики. Показники ж конкретизують ці критерії, визначаючи конкретні прояви етичної поведінки, що можуть бути спостережені та оцінені. Такий підхід дозволяє визначити напрямки формування професійної етики в майбутніх фахівців та об'єктивно оцінити рівень її сформованості (Таблиця 2).

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Етичні аспекти підготовки фахівців є невід'ємною складовою освітнього процесу, яка відіграє ключову роль у формуванні

висококваліфікованих і морально відповідальних спеціалістів. Відповідальність за якість освіти в сучасних умовах не обмежується передачею знань та навичок, а також включає розвиток етичних норм, що формують основу професійної діяльності. Важливість інтеграції етичних принципів у процес підготовки фахівців обумовлена не лише вимогами суспільства до професійної діяльності, а й потребою у забезпеченні високого рівня моральної відповідальності в різних галузях економіки нашої країни.

Таблиця 2 – Критерії та показники професійної етики майбутнього фахівця

<i>№</i>	<i>Критерій</i>	<i>Показники</i>	<i>Шляхи розвитку</i>
1.	Моральна відповідальність	Усвідомлення та дотримання етичних норм, відповідальність за результати	Проведення етичних тренінгів, саморефлексія, підвищення обізнаності щодо етичних норм
2.	Професійна компетентність	Ґрунтовні знання, здатність приймати обґрунтовані рішення	Постійне підвищення кваліфікації, участь у семінарах, обмін досвідом з колегами
3.	Чесність і справедливість	Об'єктивність, відсутність упередженості та дискримінації	Запровадження прозорих процедур оцінювання, відкритий діалог із колегами та студентами
4.	Конфіденційність	Дотримання професійної таємниці, захист персональних даних	Розробка політик конфіденційності, навчання щодо захисту даних
5.	Повага до прав та інтересів інших	Толерантне ставлення, врахування інтересів інших	Підвищення обізнаності щодо прав людини, етичні семінари, створення інклюзивного середовища
6.	Вірність професійним стандартам	Дотримання кодексів, стандартів, регламентів	Підтримка культури дотримання стандартів, регулярний аудит професійної діяльності
7.	Соціальна відповідальність	Участь у соціальних ініціативах, орієнтація на суспільні інтереси	Включення соціальних проєктів до професійної діяльності, підтримка соціальних програм
8.	Якість взаємодії з колегами та клієнтами	Коректність, готовність до співпраці та взаємодопомоги	Формування команди, розвиток комунікативних навичок, тренінги з етики спілкування
9.	Ступінь соціальної довіри	Визнання і повага з боку суспільства визнання і повага з боку професійної спільноти	Побудова позитивного іміджу, залучення до громадської діяльності
10.	Етична стійкість у конфліктних ситуаціях	Дотримання норм поведінки, ввічливість, етична комунікація підтримка високих стандартів етики в конфліктах	Навчання з управління конфліктами, розвиток емоційного інтелекту, самоконтроль

У контексті професійної освіти, етичні аспекти визначають якості фахівців, які впливають на їхню здатність приймати відповідальні рішення, дотримуватись професійних стандартів і зберігати вірність моральним принципам навіть у складних ситуаціях (Дембіцька, Кузьменко, Кобилянський, 2022, с. 2). Формування етичних компетенцій у студентів сприяє підвищенню їхньої професійної майстерності, зменшує ризики неетичної поведінки в професійній діяльності та забезпечує стійкість до моральних викликів, що виникають у процесі роботи. Важливим аспектом є встановлення чіткого зв'язку між суспільними інтересами та особистими інтересами фахівців, що дозволяє забезпечити баланс між професійними вимогами та моральними зобов'язаннями. Відтак, етичне виховання в процесі підготовки фахівців стає основою для формування гармонійного професійного середовища, де дотримання етичних норм є необхідною умовою для успішної кар'єри та збереження високого рівня довіри суспільства до професії.

Зважаючи на це, в процесі підготовки фахівців потрібно акцентувати увагу на таких важливих завданнях, як розвиток моральної свідомості, формування етичних якостей, а також забезпечення умов для відповідальної та чесною професійної діяльності. Освітні заклади та викладачі повинні активно сприяти формуванню етичної культури, яка буде основою для розвитку відповідальних фахівців, здатних успішно виконувати свої професійні функції з урахуванням як професійних, так і моральних вимог. Отже, підвищення рівня професійної етики є важливим чинником, що визначає не лише якість підготовки фахівців, але й їхню здатність відповідати на сучасні виклики суспільства, забезпечуючи стійкий розвиток і процвітання професійних спільнот.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про актуальність проблеми формування

професійної етики. Незважаючи на значні досягнення в цій галузі, існують певні труднощі, пов'язані з дефіцитом наукових розробок, відсутністю єдиних підходів до визначення та оцінювання рівня сформованості професійної етики, а також недостатньою увагою до цього питання з боку освітніх закладів. Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка інноваційних методів і технологій формування професійної етики, а також створення ефективних систем моніторингу та оцінювання рівня професійної етики майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Dembitska, S, Kobylanska, I, Kobylanskyi, O., & Kuzmenko O. (2023). Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. *Professional Pedagogics*, 1(26), 110-121. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>.
- Андрійчук, О. Я. (2003). *Виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ.
- Березовська, Л. І. (2023). Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів закладів *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 3 (144), 128-134
- Біліченко, О. В. (2019). Етапи формування професійної етики майбутніх медичних сестер. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 57, 61-66. DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-61-66
- Вербівський, Д. С. (2017). Особливості формування професійної етики майбутніх учителів інформатики у процесі фахової підготовки. *Науковий вісник Ужгородського університету. серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2 (41), 55-58.
- Дембіцька, С. В. (2023). Реалізація інтеграційного підходу у професійній підготовці фахівців технічних спеціальностей. *Наукові записки Малої академії наук України*, 3(28), 45–52. <https://doi.org/10.51707/2618-0529-2023-28-05>
- Дембіцька, С. В., Кузьменко, О. С., & Кобилянський, О. В. (2022). Інноваційні засоби формування професійної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей. *Педагогіка безпеки*, 7 (1-2), 01–07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2022-7-1-001-007>
- Зозуляк-Случик, Р. В. (2019). Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах: монографія. Івано-Франківськ: НАІР.
- Каленський, А. А. (2016). Розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін: монографія. Києва: ЦП «Компринт», 2016.
- Колісник-Гуменюк, Ю. (2011). Концептуальні основи формування професійно-етичної культури майбутніх медиків. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 5, 23—32.
- Кривошеєва, О. І. (2007). *Формування професійної етики майстрів виробничого навчання в професійно-технічних навчальних закладах* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Вінниця.
- Листопад, О. В. (2011). Інклюзивна освіта в контексті інноваційного розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал*, 2 (12), 174–184.
- Павелків, К. (2022). Етична компетентність у професійно-педагогічній діяльності сучасного учителя іноземної мови: теоретичний аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*, 2 (9), 272- 280.
- Пономаренко, О. В. (2001). *Формування професійно-етичної культури соціального педагога* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
- Хоружа, Л. (2011). Етичний розвиток сучасного педагога. Естетика і етика педагогічної дії. *Збірник наукових праць*, 2, 14-21.
- Ярошук, К. І (2022). Професійно-етичні аспекти підготовки майбутнього педагога інклюзивного освітнього закладу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 87, 130-133.

REFERENCES

- Andriichuk, O. Ya. (2003). *Vykhovannia humannosti u studentiv medychnoho koledzhu v protsesi fakhovoi pidhotovky* [Education of humanity in medical college students in the process of professional training] (avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. M. P. Drahomanova, Kyiv. [in Ukrainian].
- Berezovska, L. I. (2023). *Formuvannia profesiino-etychnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv*

- [Formation of professional and ethical competence of future educators of institutions]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*, 3 (144), 128-134. [in Ukrainian].
- Bilichenko, O. V. (2019). Etapy formuvannia profesiinoi etyky maibutnykh medychnykh sester [Stages of formation of professional ethics of future nurses]. *Naukovi zapysky VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: pedahohika i psykholohiia*, 57, 61-66. DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-61-66. [in Ukrainian].
- Dembitska, S. V. (2023). Realizatsiia intehratsiinoho pidkhodu u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnoston [Implementation of the integration approach in the professional training of specialists in technical specialties]. *Naukovi zapysky Maloi akademii nauk Ukrainy*, 3(28), 45-52. <https://doi.org/10.51707/2618-0529-2023-28-05>. [in Ukrainian].
- Dembitska, S, Kobylianska, I, Kobylianskyi, O., & Kuzmenko O. (2023). Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. *Professional Pedagogics*, 1(26), 110-121. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>. [in English].
- Dembitska, S. V., Kuzmenko, O. S., & Kobylianskyi, O. V. (2022). Innovatsiini zasoby formuvannia profesiinoi kultury maibutnykh fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnoston [Innovative means of forming the professional culture of future specialists in technical specialties]. *Pedahohika bezpeky*, 7 (1-2), 01-07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2022-7-1-001-007>. [in Ukrainian].
- Kalenskyi, A. A. (2016). Rozvytok profesiino-pedahohichnoi etyky u maibutnykh vykladachiv spetsialnykh dystsyplin [Development of professional and pedagogical ethics among future teachers of special disciplines]: monohrafiia. Kyieva: TsP «Komprynt». [in Ukrainian].
- Khoruzha, L. (2011). Etychnyi rozvytok suchasnoho pedahoha. Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Ethical development of a modern teacher. Aesthetics and ethics of pedagogical action]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 2, 14-21. [in Ukrainian].
- Kolisnyk-Humeniuk, Yu. (2011). Kontseptualni osnovy formuvannia profesiino-etychnoi kultury maibutnykh medykyv [Conceptual bases of formation of professional and ethical culture of future doctors]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 5, 23-32. [in Ukrainian].
- Kryvosheieva, O. I. (2007). *Formuvannia profesiinoi etyky maistriv vyrobnychoho navchannia v profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* [Formation of professional ethics of industrial training masters in vocational and technical educational institutions] (avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. M. Kotsiubynskoho, Vinnytsia. [in Ukrainian].
- Lystopad, O. V. (2011). Inkluzyvna osvita v konteksti innovatsiinoho rozvytku [Inclusive education in the context of innovative development]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii: naukovyi zhurnal*, 2 (12), 174-184. [in Ukrainian].
- Pavelkiv, K. (2022). Etychna kompetentnist u profesiino-pedahohichnii diialnosti suchasnoho uchytelia inozemnoi movy: teoretychnyi aspekt [Ethical competence in the professional and pedagogical activity of a modern foreign language teacher: theoretical aspect]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, 2 (9), 272- 280. [in Ukrainian].
- Ponomarenko, O. V. (2001). *Formuvannia profesiino-etychnoi kultury sotsialnoho pedahoha* [Formation of the professional and ethical culture of the social pedagogue] (avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv. [in Ukrainian].
- Verbivskyi, D. S. (2017). Osoblyvosti formuvannia profesiinoi etyky maibutnykh uchyteliv informatyky u protsesi fakhovoi pidhotovky [Peculiarities of formation of professional ethics of future informatics teachers in the process of professional training]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. serii: «Pedahohika. Sotsialna robota»*, 2 (41), 55-58. [in Ukrainian].
- Yaroshchuk, K. I (2022). Profesiino-etychni aspekty pidhotovky maibutnoho pedahoha inkluzyvnoho osvitnoho zakladu [Professional and ethical aspects of training a future teacher of an inclusive educational institution]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 87, 130-133. [in Ukrainian].
- Zozuliak-Sluchyuk, R. V. (2019). Formuvannia profesiinoi etyky maibutnykh sotsialnykh pratsivnykyv v universytetakh [Formation of professional ethics of future social workers in universities]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: NAIR. [in Ukrainian].

Марина Мясковська – к. пед. н., старший викладач кафедри комп'ютерних наук, К-ПНУ імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, e-mail: marinenka1@gmail.com.

Ірина Кобилянська – к. пед. н., доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, ВНТУ, Вінниця, e-mail: irishakobilanska@gmail.com

ETHICAL ASPECTS OF TRAINING: RESPONSIBILITY FOR THE QUALITY OF EDUCATION AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL ETHICS

Marina Miastkovska – Candidate of Sc. (Pedagogical), Senior Lecturer at the Department of Computer Science, Ivan Ohienko Kamenets-Podilskyi National University, Kamenets-Podilskyi, e-mail: marinenka1@gmail.com

Iryna Kobylianska – Candidate of Sc. (Pedagogical), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Life Safety and Safety Pedagogy, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: irishakobilanska@gmail.com

The article deals with the urgent problem of taking into account the ethical aspects of training and responsibility for the quality of education. Theoretical approaches to determining the role of professional ethics in the formation of a competent and morally responsible specialist are studied. The importance of developing ethical consciousness and moral principles in the process of professional training is substantiated, since ethical norms become the basis for successful professional activity and ensuring a high level of public trust in the profession.

The author analyses the impact of ethical training on the professional growth of specialists and identifies the key tasks of professional ethics, in particular, the formation of moral responsibility, development of professional competence and compliance with ethical standards. The role of educational institutions in the development of students' professional ethics is investigated and the need to integrate ethical principles into the educational process is emphasised.

It is established that ensuring a high level of professional ethics requires an integrated approach, which includes not only teaching ethical norms, but also creating conditions for the practical application of these norms in professional activities. Implementation of the recommendations proposed in the article will contribute to the formation of ethically responsible professionals who are able to effectively perform their professional functions with due regard for the moral requirements of society.

A promising area for further research is the development of innovative methods and technologies for the formation of professional ethics, as well as the creation of effective systems for monitoring and assessing the level of professional ethics of future specialists in technical specialties.

Keywords: professional ethics, globalisation, education, social responsibility, digital ethics, artificial intelligence.

Дата надходження статті до редакції: 09 березня 2024 р.